

DOBRODOŠLI V LJUBLJANU, ANEB SLOVINSKÉ ARCHIVNICTVÍ OČIMA ČESKÉHO BADATELE

JAN KRLÍN

Slovinsko je sice malá země s jedním miliónem obyvatel, ale má zajímavé archivní fondy. Slovinská archivní síť je rozsáhlá a několika stupňová. Na prvním místě je tu centrální archiv Arhiv republike Slovenije (dále ARS), který má jako pobočku oddělení moderních slovinských dějin. Pak jsou zde archivy podobné našim oblastním archivům, které zase mají pobočky, podobné našim okresním nebo městským archivům. Pro příklad uveďme Zgodovinski archiv Ljubljana (česky historický archiv Lublaň) srovnatelný s naším Archivem hlavního města Prahy. Ten má několik poboček, v Kranji, Škofje Loce, Idriji a Novem Meste.

Další zgodovinské archivy jsou v Celji, Ptuji a v Nove Gorici. Následují Maribor s pobočkami v Ravne na Koroškem a v Lendavě. Konečně tu máme archiv v Koperu s pobočkou v Piranu. Církevní archivy mají svoji vlastní archivní síť. Centrála je při arcibiskupství v Lublani (Nadžkofijski arhiv Ljubljana), pobočky jsou při biskupstvích v Mariboru (Škofija Maribor) a v Koperu (Škofija Koper). Matriky ve Slovinsku zpravuje církev, konkrétně uvedené tři instituce.¹ Starší matriky mají většinou přefotografované na mikrofilmech.

Slovinské země byly v historii součástí celkem čtyř států. Ale většinu jejich území spojuje společná historie s rakouskými a českými zeměmi, např. stejné šlechtické rody (Eggenberkové aj.) Slovinsko-české vztahy mají také dlouhou tradici od společného státního útvaru Sámovy říše v 7. století, říše českého krále Přemysla Otakara II. až po spolupráci českých a slovinských politiků ve vídeňském parlamentu. Důležitá byla též aktivita českého bankovního kapitálu spořitelna a dalších firem, ale i např. vinařů na území dnešního Slovinska. Do slovinštiny byla převzata např. slova jako lékárna, kavárna, cukrárna.

Pro českého badatele je rovněž důležitým poznatkem, že podobně jako v ČSR v letech 1920–1923 proběhla i archivní rozlučka mezi královstvím SHS (Srba, Hrvata i Slovenaca), pozdější Jugoslávií, a Rakouskem, takže jihoslovan-ské části rakouských ministerstev se nacházejí v ARS. Ochotou tehdejšího ředi-

1 Krampač, T.: Vodnik po matičnih knjigah Nadškofijskega arhiva Ljubljana. Ljubljana 2008.

tele archivu Dr. Vladimira Žumera se mi podařilo zajistit kopie inventářů těchto fondů pro Národní archiv v Praze. Pro případné zájemce jsou uloženy ve sbírce inventářů II. odd. Národního archivu. Zde uvádím jejich seznam:

AS 188, AS 1475, Drnovšek, D. – Serše, Al.: Direkcija državnih železnic v Ljubljani s predhodniki 1896–1940.

AS 33, Serše, Al.: Deželna vlada v Ljubljani 1861–1918. Popis konvolutov s konkordančno tabulo (2 sv.)

inv. č. 4821 Jugoslovanski klub na Dunaju (Jihoslovanský poslanecký klub ve Vídni) 1917–1918

AS 184, C. Kr. ministrstvo za deželno brambo Dunaj (c. k. ministerstvo zeměbrany Vídeň) 1917–1920

inv. č. 4828 C. Kr. Trgovinsko ministrstvo Dunaj obrtni spisy (c. k. Ministerstvo obchodu Vídeň) 1882–1914

AS 660, Hančič, D.: Narodni svet za Koroško, Velikovec 1919–1920

inv.č. 4827, Umek, E.: C. Kr. Ministrstvo za bogočastje in pouk (c. k. Ministerstvo kultu a vyučování) 1850–1918

AS 1091, Umek, E.: C. Kr. Pravosodno ministrstvo (c. k. Ministerstvo spravedlnosti) 1857–1919

AS186, Umek, E.: C. Kr. Kmetijske ministrstvo (c. k. Ministerstvo zemědělství) 1876–1918

inv. č. 4831, Seznam arhivskega gradiva jugoslovanskih železnic, ki sa ga Nemci v 1.1941 vzeli na železniški direkciji v Ljubljani in ga odpeljali na Dunaj. Z Dunaja je restituiran in pripeljan v prostore Državnega arhiva LRS 5. července 1955 (Seznam materiálů jihoslovanských železnic, který Němci v lednu 1941 zabavili na železničním ředitelství v Lublani a odvezli ho do Vídně. Z Vídně byl restituován a předán předchůdce ARS LRS 5. 7. 1955)

AS 185 (inv. č. 4825), Ministrstvo za notranje zadeve na Dunaju (c. k. Ministerstvo zahraničních věcí Vídeň) 1848–1918

Autor článku navštívil ARS, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Nadškofijski arhiv Ljubljana, Pokrajinski arhiv Koper a jeho pobočku v Piranu, Pokrajinski arhiv Nova Gorica, Pokrajinsku arhiv v Mariboru, Zgodovinski arhiv v Ptujci a Pokrajinski arhiv v Celje.

Moje bádání se týkalo jihoslovanských částí vídeňských fondů. Dále též odlišného a společného mezi oběma národy, především kolem roku 1918, národnostní otázky ve Slovinsku kolem roku 1918, otázky stanovení hranic mezi Itálií a Královstvím SHS a určením hranic mezi Královstvím SHS a Rakouskem ve Štýrsku a Korutanech. Rovněž tak hranic s Maďarskem v oblasti Predmurje (Murska Sobota aj.) V neposlední řadě jsem studoval archiválie týkající se slovinských národních výborů a národního výboru pro Korutany ve Velikováci (1918–1920).

Fondy které jsem potřeboval ke studiu se nacházejí v ARS, Zvezdarska ulice č. 1. Ten je situován v centru Lublaně, dostupný MHD nebo i pěšky. Režim zde panuje podobný jako u nás v Národním archivu. Na vrátnici si zapíší číslo pasu nebo občanského průkazu. Osobní věci si badatel uloží do skříňky.

Do studovny, která je hlídána kamerou (videonadzor) si smí badatel vzít jen věci potřebné k práci, tj. psací potřeby, blok nebo papíry, notebook, fotoaparát (je zde možno fotit fotoaparátem bez blesku), nebo mobilní telefon. U obsluhy badatelný vyplní badatelský list a objednávku na archivní materiál. Upozorňuji, že archiválie zde nepůjčují na počkání, tak je lepší si je e-mailem objednat předem podobně jako ve studovně v Národním archivu na Chodovci. Obsluha je ve studovně dvojčlenná.

Literatura k soupisu archivních fondů v ARS je např. publikace Archiv republike Slovenije krátké představení, zpracovávání archivního kulturního dědictví autorů Šmida, G a Vl. Žumera. Ljubljana 1999; Nared, A.: Arhivi zakladnice spomina. (archivy základ paměti) Ljubljana 2014. Dále se zaměřím především na literaturu k 1. světové válce – Volčjak, J.: Vodnik po arhivskem gradivu 1. svetovne vojne. Ljubljana 2017 (průvodce po archivním materiálu k 1. světové válce); Nared, A.: Arhivi zakladnice spomina. Ljubljana 2014; Ribnikar, P.: Sejni zapisniki Narodne vlade Slovencev, Hrvatov in Srbov v Ljubljani in deželnic vlad za Slovenijo (zápisy ze schůzí národní vlády Slovinců, Chorvatů a Srbů v Lublani a zemských vlád pro Slovinsko 1. listopad 1918 – 9. červenec 1921. Ljubljana 1998–2002 aj. Arhiv Republike Slovenije opatruje množství zajímavých archivních fondů od středověku po současnost.